

מיסוי תגמולי ביטוח
בעקבות ע"א 3721/12 (בימ"ש עליון)
תופא תעשיות נגד פקיד שומה

1. לאחרונה ניתן ע"י ביהמ"ש העליון פס"ד מקיף בסוגיה של מיסוי תגמולי ביטוח על בסיס תשתית העובדות שלהלן:
בשנת 2004 כילתה שריפה את מבנה ותכולת מפעלה של המערערת שהופעל כיצרן של מזון קפוא, ובעיקר תפוז"א לרשת "מקדונלדס".
תגמולי הביטוח בהיקף של עשרות מיליוני ₪ שולמו למערערת שהחליטה לוותר על שיקום המפעל (הפעילות היצרנית הועברה למפעלים אחרים). תחת המבנה שנשרף כליל נבנו מחסני קירור המושכרים לאחרים.
פקיד השומה קבע, שלמערערת נוצרו רווחי הון כתוצאה מקבלת תגמולי הביטוח וכפועל יוצא דרש תשלומי מס על רווחי ההון, ומכאן ערעורו של המפעל לביהמ"ש המחוזי.
ביהמ"ש המחוזי דחה את ערעורו של המפעל, ואישר את עמדתו של פקיד השומה, ומכאן הערעור לביהמ"ש העליון.
2. פסק דינו של ביהמ"ש העליון מבוסס על "עקרון מילוי הפירצה" שנקבע בתקדים משנת 1967, ותמציתו:
יש להצביע על הנזק שנגרם - "הפירצה" - והתגמולים ששולמו בגינם ולאחר מכן לקבוע באם חל מס ושיעורו. למעשה המדובר על "תביעת" תגמולי הביטוח המשולמים אל מול הנזק או החסר, ורק לאחר מכן תיבדק שאלת החבות במס.
יישומו המעשי של הכלל הנ"ל על תביעות ביטוח מצריך התייחסות לסוגי הנזקים הבאים:
נזק למלאי, נזק לרכוש קבוע ואובדן רווחים.

מלאי:

כאשר נגרם נזק למלאי של בעל עסק כתוצאה מאירוע כלשהו, הרי שלבעל העסק נגרם הפסד מיידי בגובה שוויו של המלאי שנגנב או המלאי ניזוק, שכן שווי המלאי שנותר בבעלות בעל העסק נמוך יותר מאשר שוויו לפני קרות האירוע.
באם בעל העסק איננו מבוטח ואינו זכאי לתגמולי ביטוח, משמעות עובדה זו הינה, כאמור לעיל, הפסד, וכתוצאה מכך רווחים נמוכים יותר, אשר בגינם בעל העסק ישלם תשלומי מס נמוכים מאשר היה משלם אלמלא האירוע.
באם בעל העסק רכש ביטוח מתאים וקיבל מחברת הביטוח את תגמולי הביטוח, הרי שסכום תגמולי הביטוח יאפשר לבעל העסק רכישת מלאי חדש חלף המלאי שניזוק, ובכך יחזור למצבו טרם האירוע.
במצב זה תגמולי הביטוח אינם משנים את מצבו של המבוטח, ש"מילא את הפירצה" כך שלא תחול חבות במס.

רכוש קבוע

יודגש, כי בדרך כלל, רכוש קבוע מבוטח על בסיס ערכי כינון - דהיינו, חדש תמורת ישן - ובתנאי שהמבוטח אכן שיקם את עסקו.
על פי פקודת מס הכנסה, תגמולי ביטוח בגין רכוש קבוע מהווים מעין מכירת הציוד לחברת הביטוח. מכיוון שהרכוש הקבוע רשום בספרי העסק על בסיס ערך ריאלי ולאחר הפחתות ממועד הרכישה ועד למועד קרות האירוע, הרי שכאשר מבוטח מכונן את בית העסק מחדש ומקבל תגמולי ביטוח על בסיס חדש תמורת ישן, נוצרים לבית העסק רווחי הון, שכן סכומם של תגמולי הביטוח - על בסיס כינון - גבוהים לאין שיעור משווי הריאלי של הציוד שניזוק.

לפיכך במקרה זה תחול חבות במס רווחי הון, בגין ההפרש שבין הרישום בספרים (לאחר הפחת) לבין התקבול בפועל עפ"י הפוליסה. ראה להלן: "יצירת חסר בתזרים מזומנים".

אובדן רווחים

הפיצוי בגין אובדן רווחים הינו חלף רווחים שנמנעו מבעל עסק כתוצאה מאירוע ביטוחי, אשר היו חייבים במס פירותי שוטף, ולפיכך הינו מתחייב בתשלום מס פירותי באופן שאינו מעורר שאלות.

יצירת חסר בתזרים המזומנים

למעשה מפעל הרוכש ציוד מחדש בעקבות שריפה תוך ניצול מלוא תגמולי הביטוח, נותר בלא רוזרבה כספית לצורך תשלום מס רווחי הון, כך שהוא מוצא עצמו בפני שוקת שבורה למרות שהרכוש היה מבוטח במלואו. בפקודת מס ההכנסה (סעיף 96) נמצא פתרון למצב שתואר לעיל בקביעת עקרון "השיחלוף".

מהו ה"שיחלוף"? - סעיף 96 לפקודת מס הכנסה מעניק אפשרות לבעל עסק שרוכש ציוד חדש חלף ציוד ישן תוך פרק זמן של ארבעה חודשים לפני המכירה ו/או 12 חודשים לאחר המכירה (במקרה שלנו אירוע השריפה), לקזז את סכום רווח ההון שנוצר כתוצאה ממכירת הציוד הישן מסכום העלות של הציוד החדש שנרכש חלף הציוד הישן, ובכך להקטין את סכום הפחת שיותר בגין רכישת הציוד החדש כהוצאה שוטפת, כאשר באופן מיידי בעל העסק איננו מתחייב בתשלום המס בגין רווח ההון שנוצר. למעשה פתרון השיחלוף מהווה דחייה של המס שנוצר למשך שנים עד למכירתו של הציוד החדש שנרכש ובכך משחרר את המפעל מהחובה לשלם מס לאחר מקרה הביטוח.

עם זאת יודגש, כי במקרה זה לבעל העסק קיים יתרון מיידי, שכן הוא מקבל תזרימי כספים גבוהים המאפשרים לו לחדש את בית העסק עם קווי ייצור חדשים לחלוטין וללא תשלום מס באופן מיידי. במקרה שנדון בבית המשפט העליון, החליטה המבוטחת - תופאפ תעשיות - שלא להקים את המפעל מחדש, ולפיכך לא היתה זכאית לביצוע "שיחלוף" וכתוצאה מכך קמה לה חבות במס רווחי הון.